

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบงานวิจัยในที่นี้ เป็นการตรวจสอบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล หรืองานวิจัยที่สะท้อนให้เห็นได้ว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่าใช้จ่ายของ รัฐบาล เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อหนี้สาธารณะ เป็นต้น ว่าส่งผลกระทบอย่างไรต่อตัวแปร ต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ เช่น ผลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ การจ้างงาน การบริโภค อัตรา ดอกเบี้ย การลงทุน เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยแต่ละชิ้นก็จะให้วิธีการศึกษาที่แตกต่างกันไป เช่น การใช้ สมการถดถอยเชิงซ้อน วิธีดุลยภาพทั่วไป และวิธีวิเคราะห์โดยใช้ฐานข้อมูลตามรูปแบบของตาราง บัญชีสังคม เป็นต้น

จิตรรา (2541) ศึกษาเรื่องผลของการก่อหนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนและภาครัฐบาลที่มี ต่อการออมและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผล ของการก่อหนี้ต่างประเทศภาคเอกชนและภาครัฐบาลที่มีต่อการออมและการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ.2520-2538 โดยอาศัยแบบจำลองเชิงซ้อนและวิธีการ ประมาณค่าแบบกำลังสองน้อยที่สุด (Two Stage Least Squares: 2SLS)

ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการออมภายในประเทศเบื้องต้นคิดเป็นร้อยละ เทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นและตัวแปรอิสระต่าง ๆ ได้แก่ หนี้ต่างประเทศ ของภาครัฐบาล เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของภาคเอกชน หนี้ต่างประเทศของภาคเอกชน และอัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น มีความสัมพันธ์ไปในทิศทาง เดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเจริญเติบโตของมูลค่า ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นและตัวแปรอิสระต่าง ๆ ได้แก่ หนี้ต่างประเทศของภาครัฐบาล เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของภาคเอกชน หนี้ต่างประเทศของภาคเอกชน และอัตราการ ออมภายในประเทศเบื้องต้น พบว่า อัตราการออมภายในประเทศเบื้องต้นมีความสัมพันธ์ในทิศทาง เดียวกันกับอัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ หนี้ต่างประเทศของภาครัฐบาล เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของภาคเอกชน หนี้

ต่างประเทศของภาคเอกชน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับอัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรพงษ์ (2544) ศึกษาเรื่องผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายภาครัฐบาลต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบจำลองทางเศรษฐกิจมหภาคขนาดเล็กของประเทศไทย และศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายภาครัฐบาลที่มีต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทศนิยมิ รายไตรมาส ตั้งแต่ปี 2531 (ไตรมาสที่ 1) ถึง 2541 (ไตรมาสที่ 4) ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาคที่เป็นสมการถดถอยเชิงเดี่ยว (Single Linear Regression) และสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Linear Regression) ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบสมการที่มีความเกี่ยวพันกัน

ในแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 7 กลุ่มสมการ หรือ 19 สมการ คือ กลุ่มสมการการผลิตมี 2 สมการ กลุ่มสมการการใช้จ่ายภายในประเทศมี 2 สมการ กลุ่มสมการการค้าระหว่างประเทศมี 3 สมการ กลุ่มสมการการคลังมี 4 สมการ กลุ่มสมการผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมี 2 สมการ กลุ่มสมการระดับราคาและค่าจ้างมี 2 สมการ และกลุ่มสมการการเงินมี 4 สมการ ในแบบจำลองประกอบไปด้วย 25 ตัวแปร เป็นตัวแปรภายใน 16 ตัวแปร และเป็นตัวแปรภายนอก 9 ตัวแปร (ไม่รวมตัวแปรล่าช้า) การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของสมการในแบบจำลองใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Squares: OLS) และวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสองขั้น (Two Stage Least Squares: 2SLS) ตลอดจนทำซิมูเลชัน เพื่อทดสอบความสมบูรณ์ของแบบจำลองและวิเคราะห์นโยบายการใช้จ่ายภาครัฐบาล

ผลการศึกษา เมื่อกำหนดให้การใช้จ่ายภาครัฐบาลเพิ่มขึ้นแบบถาวรร้อยละ 4, 8 และ 12 ต่อไตรมาส จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ การผลิตรวม การจ้างงาน การบริโภคภาคเอกชน การลงทุนภาคเอกชน การนำเข้า การส่งออกสุทธิ(ขาดดุล) ภาษีอากร รายรับรวมภาครัฐบาล ระดับราคา ค่าจ้างแรงงาน อุปสงค์ของเงินตรา และอุปทานของเงินตราจะเพิ่มขึ้น ส่วนการส่งออก ฐานะการคลัง(เกินดุล) และอัตราดอกเบี้ยจะลดลง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ยกเว้นอัตราดอกเบี้ย

สุภาณี (2545) ศึกษาเรื่องผลของการก่อหนี้สาธารณะต่อการบริโภคมวลรวมและการออมมวลรวมของภาคเอกชนในประเทศไทย วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของหนี้สาธารณะในประเทศไทย และเปรียบเทียบผลของหนี้สาธารณะที่มีต่อการบริโภคมวลรวม และการออมมวลรวมของภาคเอกชน ช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 – 2542 นำมาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพรรณนา และเชิงปริมาณ มีรายละเอียด ดังนี้

ตัวแบบในการศึกษาผลของการก่อหนี้สาธารณะที่มีต่อการบริโภคภาคเอกชน

$$C = \beta_0 + \beta_1 Y_d + \beta_2 A + \beta_3 D + \beta_4 G + \beta_5 GZ + \varepsilon_i$$

ตัวแบบในการศึกษาผลของการก่อหนี้สาธารณะที่มีต่อการออมภาคเอกชน

$$S = \delta_0 + \delta_1 Y_d + \delta_2 A + \delta_3 D + \delta_4 G + \delta_5 GZ + \varepsilon_i$$

ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริโภค (C) และการออม (S) ภาคเอกชนของประเทศไทย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (Y_d) ปริมาณเงินตามความหมายกว้างที่สุดที่แท้จริง (A) การขาดดุลงบประมาณภาครัฐที่แท้จริง (D) หนี้สาธารณะที่แท้จริง (G) และตัวแปรหุ่น (GZ) ซึ่งตัวแปรหุ่น จะเป็นตัวแบ่งช่วงเวลาในการวิเคราะห์เป็น 2 ช่วง ได้แก่ ก่อนเกิดวิกฤตทางการเงิน และหลังเกิดวิกฤตทางการเงิน

ผลการประมาณค่าแบบจำลองการบริโภคที่มีตัวแปรในอดีตและอยู่ในรูปแบบ Log-Linear Model พบว่า หนี้สาธารณะที่แท้จริงในไตรมาสที่แล้วมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงข้ามกับการบริโภคภาคเอกชนที่แท้จริง และผลของการก่อหนี้สาธารณะที่มีต่อการบริโภคภาคเอกชนที่แท้จริงในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจและหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน ส่วนการออมภาคเอกชนพบว่าหนี้สาธารณะที่แท้จริงย้อนหลังไป 3 ไตรมาส มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการออมภาคเอกชนที่แท้จริง และผลของการก่อหนี้สาธารณะที่มีต่อการออมภาคเอกชนที่แท้จริงในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจและหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจมีความแตกต่างกัน

อารีย์ (2545) ศึกษาเรื่องผลกระทบของการใช้จ่ายภาครัฐบาล และการจัดสรรสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ต่อการปรับตัวของเศรษฐกิจไทย: วิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองคำนวณดุลยภาพทั่วไป มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบการดำเนินนโยบายค่าใช้จ่ายของรัฐบาลและการจัดสรรสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ให้เฉพาะภาคอุตสาหกรรม ต่อปริมาณผลผลิต การจ้างงาน ระดับราคา การบริโภค ในแต่ละภาคการผลิต โดยในการวิเคราะห์ให้ได้ใช้ฐานข้อมูลตามรูปแบบของตารางบัญชีสังคม (Social Accounting Matrix: SAM) ปี 2541

ผลการศึกษาพบว่า การเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาล ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้น กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเพิ่มขึ้น มูลค่าการนำเข้ารวมปรับตัวสูงขึ้น ในขณะที่มูลค่าการส่งออกรวมลดลง ทั้งนี้เนื่องจากระดับราคาสินค้าของภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมปรับตัวเพิ่มขึ้น จึงทำให้ดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้น รายได้และการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนเพิ่มขึ้น การจ้างงานในภาคเกษตรและภาคบริการเพิ่มขึ้น ทางด้านการผลิตพบว่า ผลผลิตในภาคเกษตรกรรมและภาคบริการเพิ่มขึ้น แต่การผลิตในภาคอุตสาหกรรมลดลง เนื่องจากการส่งออกลดลงในขณะที่ความต้องการจากในประเทศที่เกิดจากการใช้จ่ายของรัฐบาล รวมถึงความต้องการสินค้าอุตสาหกรรมจากภาคเกษตรกรรมและภาคบริการในแง่ของการค้าระหว่างภาคการผลิตมีปริมาณไม่มากพอที่จะกระตุ้นการผลิตในภาคอุตสาหกรรมได้ ในขณะที่การจัดสรรสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ให้กับภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม โดยภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์มีการขยายตัวมากที่สุด การจ้างงานโดยรวมเพิ่มขึ้น ค่าจ้างและผลตอบแทนของทุนเพิ่มขึ้น ดุลการค้าขาดดุลลดลง ระดับราคาสินค้าโดยรวมลดลง เนื่องจากผลผลิตมวลรวมเพิ่มขึ้นมากกว่าความต้องการโดยรวม

นิสากร (2546) ศึกษาผลกระทบของราคาน้ำมันต่อภาวะเงินเฟ้อและการบริโภคภาคเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์น้ำมันดิบและโครงสร้างระบบราคาน้ำมันที่ใช้ในประเทศไทย รวมถึงผลกระทบของราคาน้ำมันที่มีต่อภาวะเงินเฟ้อและการบริโภคภาคเอกชนของประเทศไทย รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหามือเกิดภาวะวิกฤตการณ์น้ำมัน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาส ระหว่างปี พ.ศ.2535-2543 นำมาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพรรณนา และเชิงปริมาณ โดยมีแบบจำลองในการศึกษา ดังนี้

$$\text{แบบจำลองเงินเฟ้อ} \quad \ln P_t = \beta_1 \ln W_t + \beta_2 \ln P_{m_t} + \beta_3 \ln M_2 + \beta_4 \ln Y_t + \varepsilon_t$$

$$\text{แบบจำลองการบริโภค } \ln C_t = \beta_1 \Delta \ln Y_t + \beta_2 \ln C_{t-1} + \beta_3 \ln M_2 + \beta_4 \ln P_t + \varepsilon_t$$

ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับราคาสินค้าทั่วไป หรือดัชนีราคาผู้บริโภค (P) และการบริโภคภาคเอกชน (C) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ค่าจ้างขั้นต่ำ (W) ราคาน้ำมัน (P_m) ดัชนีราคาผู้บริโภค (P) ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง (M_2) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Y)

ผลการศึกษาด้วยสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Linear Regression) พบว่า การเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเงินเฟ้อโดยตรงประมาณร้อยละ 0.04 และมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน ขณะที่การเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริโภคโดยทางอ้อม ประมาณร้อยละ 0.02 และความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งผลการศึกษาที่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนี้พบว่า การเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์หรือปริมาณเงินมีผลทำให้เงินเฟ้อเปลี่ยนแปลงมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของอัตราค่าจ้าง ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และราคาน้ำมัน ตามลำดับ ขณะที่การเปลี่ยนแปลงของการบริโภคในอดีตมีผลทำให้การบริโภคภาคเอกชนเปลี่ยนแปลงมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อ สินทรัพย์ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และราคาน้ำมัน ตามลำดับ

ภูมิพงษ์ (2546) ศึกษาเรื่องการปรับตัวของภาคเศรษฐกิจไทยต่อการเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาล ว่าส่งผลในแต่ละภาคเศรษฐกิจ ได้แก่ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาในด้านราคา ปริมาณผลผลิต ปริมาณการบริโภค ปริมาณการค้าระหว่างประเทศ ผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตชนิดต่าง ๆ และระดับรายได้ประชาชาติ โดยใช้แบบจำลองคำนวณดุลยภาพทั่วไป มาใช้ในการวิเคราะห์ และแบ่งการศึกษาเป็น 4 กรณี ได้แก่ 1) กรณีรัฐบาลเพิ่มค่าการใช้จ่ายในทุกภาคการผลิตเท่ากัน 2) กรณีรัฐบาลเพิ่มการใช้จ่ายในภาคเกษตรกรรมมากกว่าภาคการผลิตอื่น โดยเปรียบเทียบ 3) กรณีรัฐบาลเพิ่มการใช้จ่ายในภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคการผลิตอื่น โดยเปรียบเทียบ 4) กรณีรัฐบาลเพิ่มการใช้จ่ายในภาคบริการมากกว่าภาคการผลิตอื่น โดยเปรียบเทียบ โดยข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตของประเทศไทยในปี 2541 ข้อมูลผลตอบแทนของที่ดินในภาคเกษตรกรรมและข้อมูลค่าความยืดหยุ่น

ผลการศึกษาเปรียบเทียบทั้ง 4 กรณี พบว่า กรณีที่ 3 และกรณีที่ 4 ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.31 และ 4.18 ตามลำดับ โดยในการศึกษาพบว่าการศึกษาที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเพิ่มขึ้นได้นอกจากจะเป็นผลมาจากที่รัฐบาลใช้จ่ายเพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นผลมาจากการได้ลดการนำเข้าเพิ่มขึ้น แม้ว่าภาคครัวเรือนจะบริโภคสินค้าลดลงจากการที่รายได้ลดลงก็ตาม ในทางตรงกันข้าม กรณีที่ 1 และกรณีที่ 2 พบว่ากลับทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติลดลงร้อยละ 0.76 และ 10.87 ตามลำดับ โดยผลดังกล่าวไม่สอดคล้องกับทฤษฎี เนื่องจากการใช้จ่ายของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้นนั้นน้อยเมื่อเทียบการที่ครัวเรือนบริโภคลดลง ประกอบกับความต้องการสินค้าส่งออกลดลงจากราคาที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติลดลง ผลของความต้องการบริโภคของครัวเรือนลดลงทำให้การผลิตทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการลดลง โดยปัจจัยทุนและแรงงานจะย้ายจากภาคบริการไปสู่ภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาถึงภาระของรัฐบาลในการเพิ่มการใช้จ่ายพบว่า กรณีที่รัฐบาลเพิ่มการใช้จ่ายในภาคบริการมากกว่าภาคการผลิตอื่นโดยเปรียบเทียบนั้น จะส่งผลให้ขาดดุลงบประมาณเพิ่มขึ้น 0.17 ล้านบาท ซึ่งน้อยกว่าในทุกกรณี

ENGR.RIYAZ A.MEMON (2004) ศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายรัฐบาลต่อการบริโภคของภาคเอกชน ในประเทศปากีสถาน โดยใช้การทดสอบ Richardian Equivalence มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาลจะส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคเอกชนอย่างไร โดยใช้ข้อมูลเป็นอนุกรมเวลารายปี ระหว่างปี 1972-2003 โดยแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

$$C_t = \beta_0 + \beta_1 C_{t-1} + \beta_2 C_{t-2} + \beta_3 Y_t + \beta_4 Y_{t-1} + \beta_5 Y_{t-2} + \beta_6 G_t + \beta_7 G_{t-1} + \varepsilon_t$$

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การบริโภค (C) ตัวแปรตาม ได้แก่ รายได้ที่จับจ่ายใช้สอยได้จริง (Y) ค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาล (G) และผลการศึกษาโดยใช้สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Linear Regression) พบว่า ค่าใช้จ่ายมวลรวมของภาครัฐบาล เป็นองค์ประกอบของการบริโภคภาคเอกชน และส่งผลทำให้การบริโภคภาคเอกชนเพิ่มขึ้น

วชิรา และคณะฯ (2548) ศึกษาเรื่องการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ภาครัฐ: นัยต่อการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยสมมติให้การลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ (Mega Project) มีลักษณะและผลกระทบต่อเศรษฐกิจเช่นเดียวกับการลงทุนภาครัฐในโครงการอื่น ๆ ยกเว้นขนาดของการลงทุนที่มีมูลค่าสูงกว่า ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลรายไตรมาส เริ่มตั้งแต่ปี 2536 ถึงไตรมาสแรก

ของปี 2548 ส่วนวิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ Vector Auto Regression (VAR Analysis) การประมาณการภายใต้กรอบบัญชีรายได้ประชาชาติ (National Accounting Forecasting Framework: NAFF) และแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาครายไตรมาส (Macro Model)

จากการวิเคราะห์ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ กรณีการลงทุนขนาดใหญ่เต็มจำนวน พบว่า จะทำให้เศรษฐกิจ (GDP) ขยายตัวและการลงทุนของภาคเอกชนเพิ่มขึ้น (Crowding In Effect) ทำให้ GDP ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.0 ในขณะเดียวกันจะส่งผลกระทบต่อระดับราคาและการขาดดุลงบปี เงินเฟ้อ ทำให้เสถียรภาพของประเทศไทยมีความเปราะบางมากยิ่งขึ้น โดยทำให้มีการขาดดุลงบปี เงินเฟ้อเฉลี่ยร้อยละ 3.7 ของ GDP หากรวมปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอีก ได้แก่ ราคาน้ำมัน เพิ่มขึ้น และเศรษฐกิจคู่ค้าหดตัว จะซ้ำเติมทำให้ขาดดุลงบปีเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นอีก

พิทักษ์ (2548) ศึกษาเรื่องผลกระทบของการใช้จ่ายภาครัฐบาลต่อการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชนของประเทศไทยในระหว่างปี พ.ศ.2536-2546 มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบขนาดของผลกระทบของการใช้จ่ายภาครัฐบาลต่อการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชน และเปรียบเทียบผลของการใช้จ่ายภาครัฐบาลต่อการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชน ก่อนและหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ โดยใช้ข้อมูลทศนิยม ประเภตอนุกรมเวลารายไตรมาส ระหว่างปี พ.ศ. 2536-2546 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา เป็นสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Linear Regression) จำนวน 6 สมการ ประมาณค่าสถิติด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Square: OLS) หลังจากนั้นจึงนำไปคาดประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสามชั้น (Three Stage Least Square: 3SLS) และทดสอบความสมบูรณ์ของระบบสมการด้วยวิธี Model Validity

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อกำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายภาครัฐบาลในอดีตอย่างถาวรใน 2 กรณี คือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 และ 10 ต่อไตรมาส จะทำให้การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.03 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.06 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบผลของการใช้จ่ายภาครัฐบาลต่อการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของเอกชน ก่อนและหลังเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ โดยใช้ตัวแปรหุ่น พบว่า การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชนในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ มากกว่าการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชนก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ

พรทิพย์ (2548) ศึกษาเรื่องผลกระทบของค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนของภาครัฐด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเพื่อศึกษาว่าการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับผลิตภาพการผลิตของปัจจัยโดยรวมกับส่วนที่เหลือของระบบเศรษฐกิจหรือไม่ โดยใช้ข้อมูลทศนิยม ประเภตอนุกรมเวลา ในช่วงปี พ.ศ. 2515 -2545 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา เป็นสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Linear Regression)

ผลการศึกษาพบว่า การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐมีผลต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นจะทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น และผลของการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับผลิตภาพการผลิตของปัจจัยโดยรวมกับส่วนที่เหลือของระบบเศรษฐกิจ

Gali', Lo'pez-Salido and Valle's (2005) ศึกษาเรื่องผลกระทบของค่าใช้จ่ายภาครัฐบาลต่อการบริโภค โดยการใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไป เพื่อใช้ในการหาคำตอบดังกล่าว ซึ่งในที่นี้แบบจำลองที่ใช้ คือ A New Keynesian Model with Rule-of-Thumb Consumers โดยมีข้อสมมติคือ ผู้บริโภคไม่มีการกู้ยืม หรือออมเงิน (นั่นคือ การบริโภค เท่ากับรายได้จากการจ้างงาน) และกำหนดให้ระดับราคาคงที่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การใช้จ่ายของภาครัฐบาลกับการบริโภคมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

Rule-of-Thumb Consumers เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อความมั่งคั่งของผู้บริโภค อันเนื่องมาจากความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องเก็บภาษีเพิ่มขึ้นในอนาคต เพื่อชดเชยกับการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายรัฐบาลในปัจจุบัน แต่ทำให้รายได้ที่สามารถจับจ่ายได้จริงในปัจจุบันของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ส่วนการกำหนดให้ระดับราคาคงที่ ทำให้ค่าจ้างที่แท้จริงเพิ่มขึ้น (แม้ว่าจะทำให้ผลผลิตส่วนเพิ่มของแรงงานลดลงก็ตาม) ซึ่งการที่อัตราค่าจ้างสูงขึ้นและการจ้างงานสูงขึ้นนี้ ทำให้รายได้ในปัจจุบันของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้การบริโภคเพิ่มขึ้น เป็นไปตามแบบจำลอง Rule-of-Thumb Consumers

โดยสรุปจากการตรวจสอบงานวิจัยของบุคคลต่าง ๆ ได้ข้อสรุปทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน กล่าวคือ จากการศึกษาของจิตรรา อุไรรัมย์ (2541) พบว่า หนี้สาธารณะและการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายของรัฐบาล มีผลต่ออุปสงค์มวลรวมในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่การศึกษาของ สุภาณี เกษมสุข (2545) พบว่า หนี้สาธารณะที่แท้จริงในไตรมาสที่แล้วมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการบริโภคภาคเอกชนที่แท้จริง ส่วนการศึกษาของ สรพงษ์ เจริญกฤตยาวุฒิ (2544) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบจำลองทางเศรษฐกิจมหภาคขนาดเล็กของประเทศไทย พบว่า การเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายของรัฐบาลมีผลต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจ เช่น GDP การจ้างงาน การบริโภคภาคเอกชน การลงทุนภาคเอกชน ระดับราคา ค่าจ้างแรงงาน ในทิศทางเดียวกัน ยกเว้นอัตราดอกเบี้ย

ส่วนการศึกษาของ ENGR.RIYAZ A.MEMON (2004) โดยวิธี Richardian Equivalence และ Gali', Lopez-Salido and Valle's (2005) โดยวิธีดุลยภาพทั่วไป พบว่า ค่าใช้จ่ายของรัฐบาลและการบริโภคภาคเอกชนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน แต่จากการศึกษาของ ภูมิพงษ์ เจริญสุข (2546) พบว่า เมื่อรัฐบาลเพิ่มค่าใช้จ่ายในทุกภาคการผลิตเท่ากัน และเพิ่มค่าใช้จ่ายในภาคการเกษตรมากกว่าภาคการผลิตอื่น ๆ จะทำผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลง เนื่องจากการใช้จ่ายของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้นนั้นน้อย เมื่อเทียบกับการที่ครัวเรือนบริโภคน้อยลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับทฤษฎี และจากการศึกษาล่าสุด ของวชิรา และคณะฯ (2548) เรื่องการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ภาครัฐ: นัยต่อการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า การลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐ จะทำให้ GDP ขยายตัวและการลงทุนของภาคเอกชนเพิ่มขึ้น (Crowding In effect) ขณะเดียวกันจะส่งผลกระทบต่อระดับราคาและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ทำให้เสถียรภาพของประเทศไทยมีความเปราะบางมากยิ่งขึ้น

จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมา พบว่า ส่วนใหญ่ค่าใช้จ่ายรัฐบาลจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการส่งผ่านตัวแปรต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งการบริโภคภาคเอกชน แต่ก็ยังมีงานวิจัยบางชิ้น ที่ให้ผลการศึกษาที่แตกต่างออกไป ซึ่งในการศึกษาในครั้งนี้ได้นำปัจจัยบางตัวที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารดังกล่าว มาเป็นปัจจัยหนึ่งในแบบจำลองเพื่อศึกษาว่า เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของค่าใช้จ่ายด้านการลงทุนของรัฐบาลแล้ว จะส่งผลกระทบต่อปริมาณการบริโภคภาคเอกชนอย่างไร

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในเป็นพื้นฐานประกอบในการศึกษาเรื่องผลกระทบของค่าใช้จ่ายภาครัฐบาล ต่อการบริโภคของภาคเอกชนในครั้งนี้ แบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ ส่วนแรกจะเกี่ยวกับความหมายทั่วไป ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดค่าใช้จ่ายรัฐบาล และ โครงสร้างค่าใช้จ่ายรัฐบาล ในขณะที่ส่วนที่สอง จะเป็นแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวถึงผลของการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายรัฐบาล ต่อตัวแปรต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดการบริโภค

แนวคิดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของรัฐบาล

เกริกเกียรติ (2564: 367-368) กล่าวว่า iva การใช้จ่ายภาครัฐบาล หรือ ายจ่ายสาธารณะ ว่า หมายถึง การใช้จ่ายของภาครัฐบาลเพื่อรักษาระดับการดำเนินงานของภาครัฐบาล และเพื่อผลประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม สามารถจำแนกเป็น 3 แนวทาง ดังนี้

1. การใช้จ่ายเพื่อรักษาระดับการบริหารงานของภาครัฐบาล

การใช้จ่ายของภาครัฐบาลที่สำคัญที่สุด คือ การใช้จ่ายเพื่อรักษาการดำเนินงานขึ้นพื้นฐานของรัฐบาลให้สามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี ได้แก่ การใช้จ่ายเกี่ยวกับการบริหาร การรักษาความสงบภายในประเทศ การป้องกันกันประเทศ เป็นต้น

2. การใช้จ่ายเพื่อผลประโยชน์ของเศรษฐกิจโดยส่วนรวม

รัฐบาลจำเป็นต้องใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้แก่ การใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่ในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคม การจัดสรรการกระจายรายได้ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นต้น การใช้จ่ายประเภทนี้มักจะเป็นการใช้จ่ายเพื่อที่เกี่ยวกับการลงทุนภาครัฐบาล

3. การใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือต่างประเทศ

ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ มักจะมีการติดต่อค้าขายกับประเทศต่าง ๆ เพื่อการแสวงหา อิทธิพลของประเทศ และเพื่อความสงบสุขของโลก รัฐบาลประเทศต่าง ๆ มักจะต้องใช้จ่ายเพื่อให้ความช่วยเหลือต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศเป็นประจำ ซึ่งเป็นการใช้จ่ายที่เกี่ยวกับความช่วยเหลือ และมักจะดำเนินไปโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศที่ใช้จ่ายเป็นสำคัญ

ปัจจัยที่กำหนดการใช้จ่ายรัฐบาล

สมศักดิ์ (2548 อ้างถึงใน พัทธกัญ) ได้กล่าวไว้ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่กำหนดการใช้จ่ายของ รัฐบาล ไว้ดังนี้

1. ระดับการพัฒนาประเทศ

ประเทศพัฒนาซึ่งมีระบบเศรษฐกิจที่ได้รับการพัฒนาและมีอัตราการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ การใช้จ่ายภาครัฐบาลมักเน้นในเรื่องของการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการให้ สวัสดิการทางสังคมแก่ประชาชน ในขณะที่การใช้จ่ายภาครัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนามักจะ เน้นไปในเรื่องของการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การใช้จ่ายภาครัฐบาลส่วนใหญ่ จะถูกใช้ไปเพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

2. ระดับรายรับภาครัฐบาล

รายรับที่สำคัญของภาครัฐบาลประกอบด้วย รายได้มากกว่าร้อยละ 60 เป็นรายได้จาก ภาษี ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 40 ได้แก่ เงินคงคลัง เงินกู้ สำหรับประเทศกำลังพัฒนา รายรับส่วนใหญ่ ได้มาจากรายได้ที่เป็นภาษีทางอ้อมมากกว่าภาษีทางตรง ทำให้การกะประมาณรายได้ค่อนข้าง ยุ่งยากและไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจและพฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นสำคัญว่ามี แนวโน้มการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้ามากขึ้นเพียงใด มีผลทำให้การกำหนดงบประมาณ รายจ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศไม่สามารถเพิ่มได้มากขึ้น เพราะถ้ากำหนดงบประมาณรายจ่ายมาก เกินไป อาจทำให้รัฐบาลต้องมีการะทบในการหางบประมาณด้วยการก่อหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น ซึ่ง แตกต่างไปจากประเทศพัฒนาที่รัฐบาลสามารถกำหนดงบประมาณรายจ่ายได้ก่อนที่จะทราบว่า

รัฐบาลมีรายรับมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะโครงสร้างรายรับของรัฐบาลขึ้นอยู่กับรายได้ที่มาจากภาษีทางตรงมากกว่าภาษีทางอ้อม ทำให้การจัดเก็บภาษีค่อนข้างสะดวกและแน่นอน และเมื่อการใช้จ่ายภาครัฐบาลเพิ่มขึ้นก็สามารถปรับปรุงรายรับของภาครัฐบาลได้ไม่ยากนัก

โครงสร้างค่าใช้จ่ายรัฐบาล

ค่าใช้จ่ายรัฐบาล เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในทิศทางที่รัฐบาลต้องการ ทั้งในด้านของการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเกริกเกียรติ (2546: 368-372) ได้จำแนกลักษณะรายจ่ายของรัฐบาล โดยมุ่งพิจารณาว่า การใช้จ่ายแต่ละรายการหรือแต่ละประเภทของรัฐบาลนั้น จะมีผลกระทบทางเศรษฐกิจหรือมีผลต่อการจัดสรรทรัพยากรในสังคมอย่างไร ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. รายจ่ายที่เพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิตโดยตรง และรายจ่ายที่มีได้เพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิตโดยตรง

1.1 รายจ่ายที่เพิ่มทุนประสิทธิภาพโดยตรง (Productive Expenditure) รายจ่ายประเภทนี้จะมีลักษณะเป็นการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลที่จะช่วยให้ประเทศมีจำนวนสินค้านำทุน (Capital Stock) และความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ประเทศมีความสามารถในการขยายการผลิตเพิ่มขึ้นในอนาคต อันนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และช่วยให้ประชาชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

รายจ่ายที่จะเพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิตโดยตรง ได้แก่ การลงทุน การผลิตต่าง ๆ เช่น การสร้างถนน การสร้างระบบชลประทาน การสร้างแหล่งพลังงานต่าง ๆ และการค้นคว้าวิจัย เป็นต้น นอกจากนี้ก็ได้แก่ การใช้จ่ายด้านต่าง ๆ ที่เพิ่มทุนคุณภาพแรงงานให้ดีขึ้น เช่น รายจ่ายเกี่ยวกับการศึกษา การฝึกอบรม การใช้จ่ายทางด้านการแพทย์ และพลานามัย เป็นต้น

1.2 รายจ่ายที่มีได้เพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิตโดยตรง (Unproductive Expenditure) รายจ่ายประเภทนี้ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล ซึ่งมีได้มีส่วน

เพิ่มทุนประสิทธิภาพในการผลิตโดยตรงของประเทศ เช่น การใช้จ่ายในการรักษาความสงบภายใน และการใช้จ่ายเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาลในระดับต่าง ๆ เป็นต้น

การใช้จ่ายที่มีได้เพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิตโดยตรงนี้ ก็มีความสำคัญมากต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ และความอยู่ดีกินดีของประชาชนด้วย ทั้งนี้เพราะว่าเมื่อพิจารณาถึงประเทศโดยส่วนรวมแล้ว จำนวนทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ย่อมมีอยู่เป็นจำนวนจำกัดทั้งคุณภาพและปริมาณ ดังนั้นถ้ารัฐบาลนำทรัพยากรไปใช้จ่ายในด้านที่ไม่ส่งเสริมการผลิตโดยตรงจำนวนมาก ก็ย่อมจะหมายความว่า จำนวนทรัพยากรที่นำไปใช้ในการเพิ่มทุนการผลิตย่อมจะมีเหลือน้อยลง เช่น ถ้ารัฐบาลใช้จ่ายทางด้านป้องกันประเทศเพิ่มขึ้น ก็ย่อมหมายความว่างบประมาณที่จะเหลือเพื่อใช้จ่ายในด้านเศรษฐกิจหรือในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับสวัสดิการของประชาชนย่อมจะมีน้อย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาการแบ่งแยกระหว่างรายจ่ายที่เพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิตโดยตรง และรายจ่ายที่มีได้เพิ่มทุนประสิทธิภาพการผลิตนั้น ในบางครั้งอาจมีปัญหาได้เหมือนกันได้มาก ทั้งนี้เพราะว่ารายจ่ายที่มีได้เพิ่มทุนการผลิต เช่น การป้องกันประเทศ หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในนั้น ย่อมจะมีส่วนอย่างสำคัญเพื่อช่วยให้การผลิตของประเทศดำเนินไปด้วยความราบรื่น ตัวอย่างเช่น เราอาจจะบอกว่าการซื้อรถแทรกเตอร์ของรัฐบาลช่วยส่งเสริมการผลิตของประเทศ แต่การซื้อรถถังไม่มีส่วนส่งเสริมการผลิตของประเทศ เพราะฉะนั้นรัฐบาลไม่ควรซื้อรถถัง แต่ควรซื้อแทรกเตอร์ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็อาจจะมีผู้กล่าวแย้งว่า ถ้าไม่มีรถถังแล้วรถแทรกเตอร์ก็ทำงานไม่ได้ เพราะมีผู้ก่อการร้ายคอยรบกวนการทำงานของรถแทรกเตอร์ เพราะฉะนั้นจะต้องซื้อรถถังก่อนที่จะซื้อรถแทรกเตอร์ เป็นต้น

ข้อถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นที่ว่า รายจ่ายประเภทใดหรือโครงการใช้จ่ายใดมีความจำเป็นหรือมีความสำคัญต่อประเทศมากน้อยแค่ไหนนั้น เป็นเรื่องได้เถียงกันได้มาก ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของผลประโยชน์ได้เสียของแต่ละกลุ่มเป็นสำคัญ

2. การจำแนกรายจ่ายสาธารณะ โดยพิจารณาจากการเคลื่อนย้ายการใช้ทรัพยากรระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาล

การจำแนกลักษณะของรายจ่ายรัฐบาลนั้น อาจจะพิจารณาจากลักษณะการใช้จ่ายของรัฐบาลนั้น จะมีผลต่อการเคลื่อนย้ายทรัพยากร และเกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคมอย่างไร ซึ่งอาจแบ่งได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การใช้จ่ายที่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรโดยตรง (Exhaustive Expenditure) การใช้จ่ายของรัฐบาลในลักษณะนี้ เป็นรายจ่ายที่เกี่ยวกับการซื้อสินค้าหรือบริการของรัฐบาล ซึ่งจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายการใช้ทรัพยากรโดยตรงระหว่างภาครัฐบาลกับภาคเอกชน กล่าวคือ การใช้จ่ายของรัฐบาลในลักษณะนี้จะต้องมีการเอาทรัพยากรบางส่วนจากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาล ซึ่งจะมีผลทำให้จำนวนทรัพยากรที่เหลือสำหรับการลงทุนหรือการบริโภคของภาคเอกชนมีน้อยลง เช่น การใช้จ่ายเพื่อป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายใน และการจัดการบริการศึกษา เป็นต้น

การที่รัฐบาลจะทำการจ่ายในโครงการต่าง ๆ นั้น รัฐบาลจำเป็นจะต้องดึงเอาทรัพยากรบางส่วนมาจากภาคเอกชน เช่น โดยการเก็บภาษีหรือการกู้ยืม เป็นต้น ในขณะเดียวกันเมื่อรัฐบาลเก็บภาษีไปแล้ว รัฐบาลก็จะนำไปใช้จ่ายในกิจการต่าง ๆ ที่รัฐบาลต้องการ การใช้จ่ายของรัฐบาลในลักษณะนี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรอย่างสำคัญในสังคม เช่น เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีเพื่อใช้จ่ายในการป้องกันประเทศเพิ่มขึ้น ก็ย่อมหมายความว่า จำนวนทรัพยากรหรือรายได้ที่จะใช้จ่ายเพื่อการบริโภค หรือการลงทุนของเอกชนจะมีเหลือน้อยลง

การใช้จ่ายในลักษณะดังกล่าวนี้ จะมีผลเท่ากับเป็นการเพิ่มบทบาทในทางเศรษฐกิจของรัฐบาล และเป็นการลดบทบาทในทางเศรษฐกิจของเอกชน

2.2 การใช้จ่ายที่ไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรโดยตรง (Non Exhaustive Expenditure) รายจ่ายในลักษณะนี้เป็นรายจ่ายที่เกี่ยวกับการโอนเงินของรัฐบาลกับเอกชน ซึ่งจะไม่มีการเคลื่อนย้ายการใช้ทรัพยากรโดยตรงระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาล แต่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรระหว่างกลุ่มบุคคลภายในภาคเอกชนเอง เช่น รายจ่ายที่เกี่ยวกับการให้เงินสวัสดิการหรือรายจ่ายเกี่ยวกับบำนาญบำนาญ เป็นต้น

รายจ่ายสวัสดิการที่กล่าวมานี้มีลักษณะเป็นแต่เพียงการเคลื่อนย้ายหรือถ่ายเท รายได้ระหว่างกลุ่มคน (Pure Income Transfer) เช่น รัฐบาลเก็บภาษีมาเพื่อใช้จ่ายเป็นเงิน สวัสดิการ ให้แก่คนบางกลุ่ม การกระทำของรัฐบาลดังกล่าวนี้ จะไม่ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพยากร โดยตรง ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาล รัฐบาลเพียงแค่ทำหน้าที่เก็บภาษีจากคนบางกลุ่ม แล้วก็ นำเงินภาษีนี้นำมาจ่ายให้แก่คนอีกกลุ่มหนึ่ง เพราะฉะนั้นจำนวนทรัพยากรในภาคเอกชนจะไม่มี การเปลี่ยนแปลง ยังคงมีอยู่เท่าเดิม

การกระทำของรัฐบาลดังกล่าวนี้ จะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ ทรัพยากรภายในภาคเอกชน เช่น ภาษีที่รัฐบาลเก็บนั้นอาจจะไปลดการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนของ เอกชนบางส่วน แต่เงินที่จ่ายเพื่อสวัสดิการนั้นจะเข้าไปในการบริโภค ดังนั้นการใช้จ่ายของรัฐบาล ในลักษณะดังกล่าว จึงมีผลทำให้การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของเอกชนเพิ่มขึ้น แต่การใช้จ่ายเพื่อการ น้อยลง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม รายจ่ายที่เกี่ยวกับการให้สวัสดิการของรูปสิ่งของหรือบริการของ รัฐบาลจะมีผลในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับเรื่องที่ได้กล่าวมาแล้ว การใช้จ่ายในโครงการเกี่ยวกับการ ให้สวัสดิการแก่ประชาชนในรูปสิ่งของหรือบริการ เช่น บริการศึกษา หรือการรักษาพยาบาลแบบ ให้เปล่า เป็นต้น ถือว่าเป็นรายจ่ายประเภทการเคลื่อนย้ายทรัพยากรโดยตรง เพราะการใช้จ่ายใน โครงการดังกล่าว กล่าวคือ เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีก็เป็นการดึงเอาทรัพยากรจำนวนหนึ่งจากภาคเอกชน แล้วรัฐบาลก็ใช้จ่ายเงินภาษีอากรหรือทรัพยากรดังกล่าวในทางที่รัฐบาลต้องการ ดังนั้นการกระทำ ของรัฐบาลจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรอย่างสำคัญในสังคม

แนวคิดของสำนัก Keynesian

การวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไปตามแนวคิดของเคนส์เชื่อว่า ระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพที่ ทำให้เกิดความสมดุลในตลาดผลผลิต ตลาดเงิน และตลาดแรงงานได้ในขณะเดียวกันนั้น ไม่ จำเป็นต้องเป็นระดับรายได้ประชาชาติที่ระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ การที่รายได้ประชาชาติ จะอยู่สูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับอุปสงค์มวลรวมของระบบเศรษฐกิจซึ่งถูกกำหนดขึ้นจากความสมดุล ของตลาดผลผลิตร่วมกับตลาดเงิน ในภาวะที่อุปสงค์มวลรวมตกต่ำ การใช้นโยบายการคลังเป็น เครื่องมือหนึ่งที่สามารถเข้าจัดการกับอุปสงค์มวลรวมให้เพิ่มขึ้นได้ การเพิ่มรายจ่ายของภาครัฐจะ

กระตุ้นอุปสงค์มวลรวมได้โดยตรง ในขณะที่การลดภาษีจะทำให้รายได้ที่ใช้จ่ายได้ในปัจจุบันเพิ่มขึ้นนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการบริโภคและเกิดการขยายตัวของอุปสงค์มวลรวมได้โดยอ้อม

แนวคิดของเคนส์มีข้อสมมติที่สำคัญคือ 1) ระบบเศรษฐกิจมีการว่างงาน 2) ผู้บริโภคมีภาพลวงตา (Myopia) ต่อการคาดการณ์นโยบายการคลังที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และ 3) ผู้บริโภคมีข้อจำกัดในสภาพคล่องและไม่สามารถเข้าสู่แหล่งเงินกู้ยืมได้ (Borrowing Constraints) ข้อสมมตินี้บอกเป็นนัย ๆ ต่อนโยบายการคลังจะกระทบต่อการบริโภคในปัจจุบันได้โดยผ่านทางรายได้ที่ใช้จ่ายในปัจจุบัน พิจารณาได้จาก ฟังก์ชันการบริโภคแบบพื้นฐานของเคนส์ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 c_t &= b_0 + b_1 yd_t \\
 \text{ซึ่ง } c_t &= \text{รายจ่ายเพื่อการบริโภคของประชาชน} \\
 yd_t &= \text{รายได้ที่ใช้จ่ายได้จริง } (yd_t = y_t - t_t) \\
 t_t &= \text{ภาษีเหมาจ่าย} \\
 b_0 &= \text{ระดับการบริโภคที่เกิดขึ้นเมื่อรายได้ที่ใช้จ่ายได้มีค่าเป็นศูนย์} \\
 b_1 &= \text{ความโน้มเอียงในการบริโภคส่วนเพิ่ม}
 \end{aligned}$$

สอดคล้องกับฟังก์ชันการบริโภคของเคนส์ข้างต้น ผู้บริโภคที่มีขีดจำกัดในสภาพคล่องจะสามารถบริโภคได้มากที่สุดเท่ากับรายได้ที่ใช้จ่ายได้ในปัจจุบัน นั่นคือ $b_0 = 0$ และ $b_1 = 1$ ดังนั้นจึงเป็นที่ชัดเจนจากสมการการบริโภคของเคนส์ว่า จำนวนภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บในปัจจุบันมีส่วนกำหนดต่อระดับรายจ่ายในการบริโภคของผู้บริโภคในปัจจุบัน แนวคิดของเคนส์จึงระบุว่าระดับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคย่อมแปรผันโดยตรงกับระดับของรายได้ที่ใช้จ่ายได้นั่นคือ เมื่อระดับรายได้ที่ใช้จ่ายได้สูงขึ้น การบริโภคจะมากขึ้นด้วย

หากสมมติมูลค่าปัจจุบันของรายจ่ายรัฐบาลคงที่ รัฐบาลเก็บภาษีในลักษณะเหมาจ่าย (Lump Sum Tax) และรัฐไม่มีรายรับจากการพิมพ์เงิน ดังนั้น วิธีการชดเชยรายจ่ายของรัฐบาลมี 2 วิธี คือ การชดเชยรายจ่ายรัฐด้วยภาษี (Tax Financing) และการชดเชยรายจ่ายด้วยพันธบัตรรัฐบาล (Debt Financing) จากข้อสมมติข้างต้น แนวคิดเคนส์กล่าวว่า การชดเชยรายจ่ายที่สูงกว่ารายได้ของรัฐ โดยการกู้ยืมหรือชดเชยด้วยพันธบัตรจะส่งผลต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากการชดเชยรายจ่ายของรัฐบาลด้วยพันธบัตรจะไม่ลดรายได้ที่ใช้จ่ายได้ในปัจจุบันของผู้บริโภค และ

ถ้ากำหนดให้การกู้ยืมของรัฐไม่ลดการลงทุนของภาคเอกชนมาก (Crowding Out Effect) จะนั้น การก่อหนี้ของรัฐจะส่งผลต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ พิจารณา ดังนี้

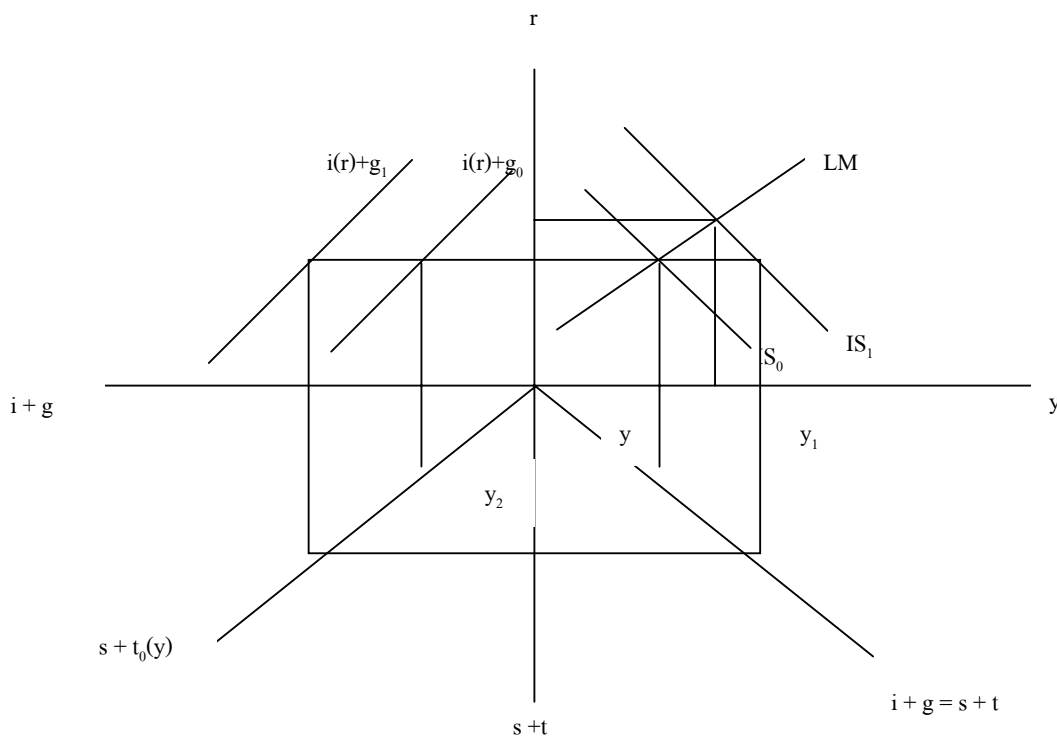
รัฐบาลเปลี่ยนจากวิธีการชดเชยรายจ่ายของรัฐด้วยการเก็บภาษี (Tax Financing) หรือ งบประมาณสมดุล เป็นวิธีชดเชยรายจ่ายรัฐบาลด้วยพันธบัตรรัฐบาล (Debt Financing) หรืออีกนัยหนึ่งคือรัฐบาลดำเนินนโยบายลดภาษีและชดเชยงบประมาณขาดดุลด้วยพันธบัตร การลดภาษีของ รัฐบาลทำให้ผู้บริโภคมีรายได้ที่ใช้จ่ายได้ในปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้น นำไปสู่การบริโภคที่เพิ่มขึ้น และ เนื่องจากระบบเศรษฐกิจมีการว่างงาน ผลการลดภาษีต่อระบบเศรษฐกิจ รายได้ประชาชาติจะ เพิ่มขึ้นตามตัวทวี (Keynesian Multiplier) แนวคิดของเคนส์เห็นว่าหนี้ของภาครัฐบาล ส่งผลให้การ บริโภคเพิ่มขึ้น และนำไปสู่รายได้ประชาชาติที่สูงขึ้น โดยพันธบัตรที่ภาครัฐกู้โดยขายให้กับ ประชาชนเพื่อชดเชยงบประมาณขาดดุล จะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์รวมของผู้บริโภค ดังนั้นการชดเชยรายจ่ายที่สูงกว่ารายได้ของรัฐบาลด้วยการออกพันธบัตรจะมีบทบาทสำคัญต่อการ กระตุ้นการบริโภคและอุปสงค์มวลรวมให้เพิ่มขึ้นได้

1. ผลของนโยบายการคลังต่ออุปสงค์

Branson (1989) ได้วิเคราะห์ถึงผลของการเปลี่ยนแปลงนโยบายการคลัง โดยผ่าน ค่าใช้จ่ายรัฐบาล หรืออัตรากาญี ที่มีต่อคุณภาพของผลผลิต โดยใช้ภาพประกอบสี่ส่วนสำหรับเส้น IS ดังแสดงในภาพที่ 2.1 และเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการคลังจะไม่ส่งผลกระทบต่อ เส้น LM ดังนั้น จึงกำหนดให้เส้น LM คงที่ จะได้คุณภาพเริ่มแรกที่ r_0, y_0 ณ ระดับราคาเริ่มแรก การเปลี่ยนแปลงนโยบายการคลัง จะทำให้เส้น IS เคลื่อนย้ายไปตามเส้น LM ที่กำหนดให้ ส่งผลให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตคุณภาพ (y) และอัตราดอกเบี้ย (r) แต่เนื่องจากการวิเคราะห์ กำหนดให้ระดับราคาคงที่ ดังนั้นผลผลิตคุณภาพที่เปลี่ยนแปลงไป จะเท่ากับขนาดของการ เปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ ดังภาพที่ 2.2 โดยเส้นอุปสงค์ (D_0) จะสอดคล้องกับเส้น IS เริ่มแรกใน ภาพที่ 2.1 (IS_0) ณ ระดับราคาและผลผลิตเริ่มแรก P_0 และ y_0 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับระดับ ผลผลิตเริ่มแรก y_0 ในภาพที่ 2.2

สมมติให้ระดับการใช้จ่ายรัฐบาลเริ่มแรก เท่ากับ g_0 และอัตรากาญี เท่ากับ t_0 ตามภาพที่ 2.2 ระดับผลผลิตคุณภาพเท่ากับ y_0 อยู่ต่ำกว่าระดับการจ้างงานเต็มที่ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลง

นโยบายการคลัง โดยการเพิ่มค่าใช้จ่ายรัฐบาล (g) หรือลดภาษี(t) จะทำให้ระดับผลผลิตดุลยภาพเพิ่มขึ้น โดยเส้นอุปสงค์จะเคลื่อนย้ายไปทางขวา

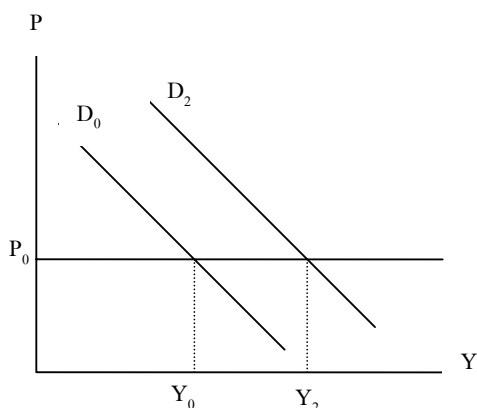

ภาพที่ 2.1 การเปลี่ยนแปลงนโยบายการคลังในด้านค่าใช้จ่ายรัฐบาล: IS

ที่มา: Branson (1989: 78)

การเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายของรัฐบาล (Δg) จาก g_0 ไปเป็น g_1 โดยกำหนดให้ระดับอัตราดอกเบี้ยคงที่ ณ $t_0(y)$ ดังแสดงในภาพที่ 2.1 ซึ่งการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายรัฐบาลจะส่งผลโดยตรงต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่แท้จริง (Real GNP) ผ่านตัวทวี ทำให้ระดับผลผลิต(y) เพิ่มขึ้น ถ้าอัตราดอกเบี้ยคงที่ ณ ระดับเริ่มแรก r_0 ดังนั้น การลงทุน ($i = i(r)$) ก็จะไม่ได้รับผลกระทบเช่นกัน ดุลยภาพจึงเคลื่อนย้ายจาก y_0 ไปเป็น y_1 นั่นคือเมื่อเส้น IS เคลื่อนย้ายอันเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายรัฐบาลที่เพิ่มขึ้น จะได้ดุลยภาพใหม่ที่ y_1 เมื่อกำหนดให้อัตราดอกเบี้ย และการลงทุนคงที่ แต่อัตราดอกเบี้ยจะต้องเพิ่มขึ้นแน่นอน จาก r_0 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายรัฐบาล โดยสมมติให้อุปทานของเงินที่แท้จริง (M/P_0) คงที่ เมื่อ y เพิ่มขึ้น อุปสงค์เงินตราก็จะเพิ่มสูงขึ้น และทำให้อัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้นตามเส้น LM ซึ่งเบื้องหลังเหตุการณ์ดังกล่าว การที่รัฐบาลมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น อาจทำให้เกิด

การขาดดุลงบประมาณ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องออกพันธบัตร เพื่อชดเชยกับการขาดดุลดังกล่าว และรัฐบาลจะต้องจ่ายดอกเบี้ยที่สูงขึ้นให้กับพันธบัตร เนื่องจากซึ่งโดยทั่วไปแล้ว เมื่ออุปทานของพันธบัตรเพิ่มขึ้น จะทำให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดพันธบัตรเพิ่มสูงขึ้น และเป็นผลให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินตราเพิ่มสูงขึ้นด้วย การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยตามเส้น LM จะไปลดอุปสงค์การลงทุนลง ชดเชยกับค่าใช้จ่ายของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันในตลาดพันธบัตร การกู้ยืมเงินของรัฐบาลจะไปลดการกู้ยืมของภาคเอกชนเพื่อนำมาลงทุนในโรงงานและอุปกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในที่อยู่อสังคตถาวร การลดลงของการลงทุน จะทำให้ได้ดุลยภาพใหม่ลดลงจาก y_1 เป็น y_2 อัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้นจาก r_0 เป็น r_2 ดุลยภาพใหม่ที่เพิ่มสูงขึ้น แสดงได้ดังภาพที่ 2.2 เส้นอุปสงค์เคลื่อนย้ายจาก D_0 เป็น D_2 โดย y เพิ่มขึ้นจาก y_0 เป็น y_2 ณ ระดับราคาเริ่มแรก P_0

ภาพที่ 2.2 การเปลี่ยนแปลงนโยบายการในด้านรายจ่าย

ที่มา: Branson (1989: 79)

ในที่นี้สามารถสรุปผลกระทบของนโยบายการคลัง โดยการเพิ่มค่าใช้จ่ายรัฐบาล ด้านอุปสงค์ได้ว่า เมื่อระดับรายได้เพิ่มขึ้น โดยให้อัตราภาษีคงที่ รายได้สุทธิและการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายของรัฐบาลและอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น จะทำให้การลงทุนลดลง ชดเชยกับค่าใช้จ่ายของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้น แต่การชดเชยนี้จะเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น เพราะในท้ายที่สุดแล้ว y ก็จะเพิ่มสูงขึ้น ผลรวมของค่าใช้จ่ายรัฐบาลและการลงทุน ($g+i$) จะสูงขึ้น ดังนั้นการใช้จ่ายของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้น จะทำให้ผลผลิตดุลยภาพ y เพิ่มขึ้น การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจึงเพิ่มขึ้นด้วย

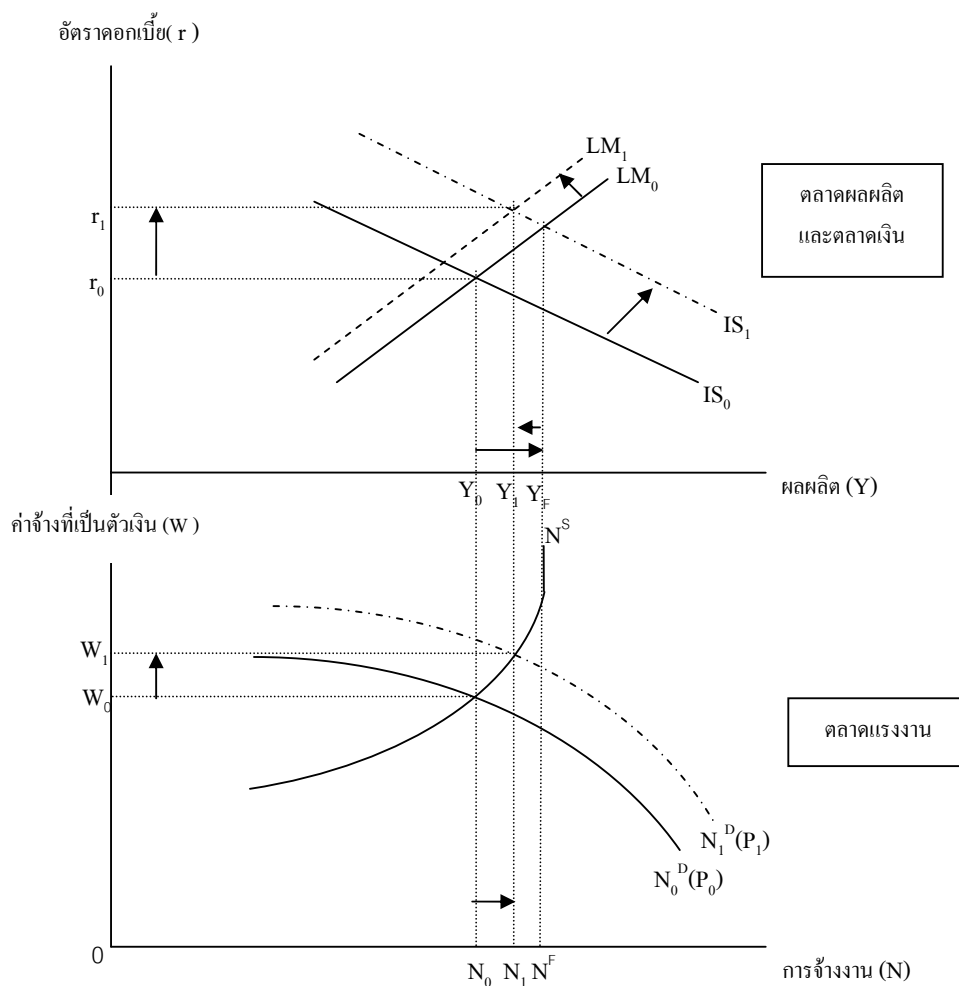
2. ผลของนโยบายการคลังกับการรักษาเสถียรภาพด้านการว่างงาน

เป้าหมายของการจ้างงานเป็นเป้าหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะการจ้างงานนั้น นอกจากจะเป็นการนำทรัพยากรแรงงานมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสินค้าและบริการแล้ว ยังทำให้แรงงานได้รับรายได้เพื่อการดำรงชีพ ยิ่งประเทศที่มีกำลังแรงงานเพิ่มมากเท่าไร เป้าหมายการเพิ่มขึ้นของการจ้างงานยิ่งเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะมิฉะนั้นจะทำให้แรงงานกลายเป็นผู้ว่างงานเพิ่มมากขึ้น ทำให้ประชาชนขาดรายได้มาเลี้ยงตนเอง ไม่มีกำลังซื้อที่จะมาหล่อเลี้ยงกระแสหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ซึ่งก่อผลเสียต่อเศรษฐกิจส่วนรวม และต่อเศรษฐกิจส่วนบุคคลของแรงงานเอง ทั้งยังส่งผลกระทบกลายเป็นปัญหาทางสังคม ที่หากไม่ได้รับการสนใจ จากผู้ที่มีส่วนดูแลทางด้านนโยบาย ก็จะเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศที่ยากเกินเยียวยา

จากภาพที่ 2.3 เมื่อเป้าหมายของรัฐบาล คือการใช้นโยบายเพื่อผลักดันให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น นโยบายการคลังที่ใช้จะเป็นไปในทางขยายตัว คือการเพิ่มค่าใช้จ่าย หรือลดภาษี ซึ่งจากภาพ แสดงให้เห็นว่า ในตอนเริ่มแรก คุณภาพในตลาดผลผลิตและตลาดเงินอยู่ที่ ระดับรายได้ประชาชาติ OY_0 อัตราดอกเบี้ยคุณภาพ อยู่ที่ Or_0 คุณภาพในตลาดแรงงาน อยู่ที่ระดับการจ้างงาน ON_0 ซึ่งต่ำกว่าระดับการจ้างงานเต็มที่คือ ON_F อัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินคุณภาพเท่ากับ OW_0 และระดับราคา คือ P_0 ต่อมาเมื่อรัฐบาลใช้นโยบายการคลังแบบขยายตัวด้วยการเพิ่มรายจ่าย เส้น IS จะเคลื่อนย้ายจาก IS_0 ไปเป็น IS_1 ทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น และระดับรายได้ประชาชาติสูงขึ้นเป็น OY_F การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวมทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน Y_0Y_F ในขณะที่อุปทานคงที่ จะผลักดันให้ระดับราคาสูงขึ้นเป็น P_2 แต่เมื่อระดับราคาสูงขึ้น แต่อุปทานของเงินยังคงเดิม ทำให้อุปทานที่แท้จริงลดลง เส้น LM จึงเคลื่อนย้ายจาก LM_0 ไปทางซ้าย เป็น LM_1 ทำให้อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นไปอีก การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยจึงทำให้การลงทุนของภาคเอกชนลดลง และระดับรายได้ประชาชาติลดลงเป็น OY_1

ทางด้านตลาดแรงงาน การเพิ่มขึ้นของระดับราคาทำให้เส้นอุปสงค์ต่อแรงงานเพิ่มขึ้น เคลื่อนย้ายไปทางขวามือ โดยที่เส้นอุปทานของแรงงานยังคงเดิม จึงมีผลทำให้ระดับการจ้างงาน และอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินสูงขึ้น จนเมื่อ LM_0 เคลื่อนย้ายเป็น LM_1 อัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินสูงขึ้นเป็น OW_1 และระดับการจ้างงานคุณภาพเป็น ON_1 ซึ่งจะเห็นได้ว่าระดับการจ้างงานเพิ่มขึ้นจากเดิม เมื่อใช้นโยบายการคลังขยายตัว แม้ในกรณีนี้จะไม่เพิ่มถึง ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่ ON_F แต่สามารถผลักดันได้ถึง ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่ ได้ โดยรัฐต้องเพิ่มรายจ่ายเพียงพอที่จะทำให้ระดับ

ราคาสูงขึ้นจนทำให้เส้นอุปสงค์ต่อแรงงานเส้นใหม่ ตัดกับเส้นอุปทานแรงงานในช่วงที่อุปทานของแรงงานตั้งฉากกับแกนอน ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่ได้แต่จากที่กล่าวมาข้างต้นว่า การที่พยายามจะเพิ่มระดับการจ้างงานให้มีมากขึ้นด้วยการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวม เป็นสาเหตุทำให้ระดับราคาสูงขึ้น จะต้องมีการแลกได้แลกเสีย (Trade-off) ระหว่างอัตราเงินเฟ้อกับอัตราการว่างงาน นั่นคือ ถ้าต้องการบรรลุเป้าหมายหนึ่ง เช่น ลดอัตราการว่างงาน ประเทศจะต้องสูญเสียเป้าหมายอื่น คือ เสถียรภาพทางด้านการเงินเพื่อ เพราะอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นนั่นเอง

ภาพที่ 2.3 การใช้นโยบายการคลังแบบขยายตัวเพื่อผลักดันให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น

ที่มา: Branson (1989: 130)

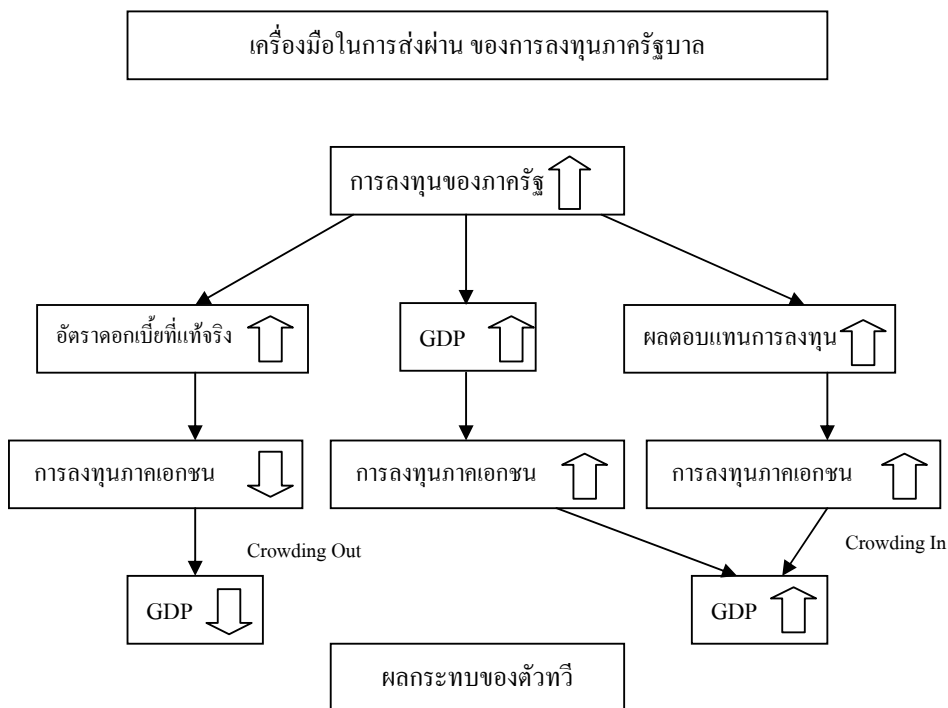
3. ผลของการลงทุนของภาครัฐ

การลงทุนของภาครัฐจะก่อให้เกิดทั้งผลบวกและผลลบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1. Crowding Out Effects การลงทุนของภาครัฐที่เพิ่มสูงขึ้น จะทำให้เกิดความต้องการทรัพยากรและปัจจัยการผลิต รวมทั้งเงินลงทุนในระบบเศรษฐกิจที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งจะส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยและระดับราคาปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการลงทุนของภาคเอกชนเพิ่มสูงขึ้น และลดการผลิตลงในที่สุด ถือเป็น Crowding Out Effect ดังนั้น การเพิ่มขึ้นของการลงทุนภาครัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจนั้น จะไม่ส่งผลอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ทั้งนี้ ผลต่อการลงทุนภาคเอกชนที่เกิดขึ้นนี้ จะขึ้นอยู่กับความตึงตัวของทรัพยากรในเศรษฐกิจขณะนั้น โดยหากเกิดความขาดแคลนในระบบเศรษฐกิจ ผลกระทบจะรุนแรงมากขึ้น

2. Crowding In Effects การลงทุนของภาครัฐ ในขั้นแรกถือเป็นการกระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยตรง โดยทำให้รายได้ของประเทศเพิ่มสูงขึ้น ทั้งยังมีผลกระตุ้นอุปสงค์รวมและรายได้ของระบบเศรษฐกิจในอีกชั้นหนึ่ง ผ่านการลงทุนภาคเอกชน อันจะเป็นแรงจูงใจให้ภาคเอกชนทำการลงทุนที่เป็นการลงทุนในโครงการพื้นฐานของรัฐ จะสร้างบรรยากาศในการลงทุนให้กับนักลงทุน รวมทั้งกระตุ้นการลงทุนในอุตสาหกรรมรองรับ และทำให้ประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตและการลงทุนในประเทศเพิ่มขึ้น อันจะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนในการลงทุนเพิ่มสูงขึ้น และทำให้การลงทุนของภาคเอกชนเพิ่มขึ้นด้วย

ดังนั้น ผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของการลงทุนภาครัฐ จะขึ้นอยู่กับผลสุทธิที่เกิดต่อการลงทุนของภาคเอกชน หาก Crowding In Effects มีผลต่อการลงทุนภาคเอกชนสูงกว่า จะส่งผลให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวจากการลงทุนของภาคเอกชนที่เพิ่มขึ้น ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจในกรณีนี้ จะมีค่าเป็นบวก ในทางตรงข้าม หากผลของ Crowding Out Effects ส่งผลมากกว่า จากการต้องแบ่งสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของต้นทุนในภาคเอกชน และเกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจในกรณีนี้จะมีค่าติดลบ

ภาพที่ 2.4 ผลต่อการลงทุนภาคเอกชนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
ที่มา: วชิรา และคณะ (2548: 10)

Ricardian Equivalence Approach

Ricardian เชื่อว่า การขาดดุลงบประมาณจะไม่มีผลต่อรายได้ประชาชาติ ด้วยเหตุที่ว่า พฤติกรรมการบริโภคในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากการปรับตัวของการออมเพื่อชดเชยผลของการใช้นโยบายการคลังแบบขาดดุล แม้ว่าจะมีผลให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น แต่ประชาชนกลับไม่บริโภคเพิ่มขึ้นมากนัก เนื่องจากต้องมีการเก็บออมเงินไว้เพื่อจ่ายภาษีที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ที่รัฐบาลจะจัดเก็บเพื่อนำไปชดเชยงบประมาณที่ขาดดุล ซึ่งสุดท้ายแล้วจะไม่มีผลทำให้ความมั่งคั่งของประชาชนเพิ่มขึ้น โดยทฤษฎี Ricardian Equivalence จะอาศัยสมมติฐาน Life – Cycle Model เป็นสมมติฐานในการอธิบายพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนและข้อจำกัดของงบประมาณรัฐบาล

สมมติฐานข้อแรก สมมติว่าการบริโภคไม่ได้คำนึงแต่เฉพาะช่วงชีวิตของผู้บริโภคเท่านั้น ยังคำนึงถึงรุ่นลูกหลานด้วย และสมมติฐานข้อสอง จำนวนรายจ่ายของรัฐบาลเท่ากับจำนวนภาษีที่

เก็บเมื่อเปรียบเทียบในราคาปัจจุบัน หากข้อสมมติข้อแรกไม่เป็นจริง การลดภาษีลงทำให้คนรุ่นปัจจุบันหันมาบริโภคเพิ่มขึ้น และไปเพิ่มภาระหนี้ให้คนรุ่นหลัง และหากไม่มีข้อสมมติข้อสอง ก็ไม่มีหลักประกันว่าการลดภาษีลงในปัจจุบัน ในอนาคตจะไม่มีการเพิ่มภาษีอย่างไม่มีการควบคุม

เมื่อรัฐบาลลดอัตราภาษีลงในปัจจุบัน จะส่งผลให้มีการบริโภคในปัจจุบันเพิ่มขึ้น แต่ในอนาคตรัฐบาลต้องเพิ่มอัตราภาษีเพื่อชดเชยกับรายได้ในปัจจุบัน ดังนั้นการบริโภคในอนาคตจะต้องลดลง แต่เมื่อทุกคนทราบถึงวัฏจักรของการบริโภคและไม่ทิ้งภาระให้กับคนรุ่นหลัง คนรุ่นปัจจุบันจะไม่บริโภคเพิ่มขึ้นมากนัก แต่จะออมเงินไว้จำนวนหนึ่ง เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ใช้จ่ายภาษีรัฐบาลจัดเก็บเพิ่มขึ้น โดยจะไม่ส่งผลกระทบต่อระดับการบริโภค เมื่อรัฐบาลดำเนินนโยบายการคลังแบบขาดดุลจะทำให้การออมภาครัฐบาลจะลดลง แต่การออมภาคเอกชนจะเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้การออมโดยรวมไม่เปลี่ยนแปลง ผลก็คือจะไม่มีเงินทุนไหลเข้าในประเทศและอัตราดอกเบี้ยก็จะคงที่ ดังนั้น คุลบัญชีเดินสะพัดก็จะไม่ได้รับผลกระทบจากการใช้จ่ายของรัฐบาล

จากทฤษฎี Life – Cycle และ Permanent Income การใช้จ่ายบริโภคในปัจจุบันถูกกำหนดจากรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริง เมื่อภาษีลดลงในปัจจุบันเพียงชั่วคราวจะไม่ทำให้รายได้ในระยะยาวเพิ่มขึ้น และความมั่งคั่งก็ไม่ได้เพิ่มขึ้น สุดท้ายการเปลี่ยนแปลงภาษีไม่มีผลต่ออุปสงค์รวม ซึ่งในที่นี้เรียกผลของ Ricardian Equivalence ผลของการขาดดุลงบประมาณกับการจัดเก็บภาษีมีผลที่เท่ากันต่ออุปสงค์รวม

เมื่ออัตราดอกเบี้ยไม่ถูกกระทบและไม่มีการไหลเข้าของเงินทุน ผลก็จะไม่มีต่อคุลบัญชีเดินสะพัด เพราะว่าการออมภาคเอกชนเพิ่มขึ้น รองรับความต้องการใช้เงินทุนในประเทศ จึงไม่จำเป็นต้องกู้ยืมจากต่างประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น การขาดดุลงบประมาณไม่มีผลต่ออุปสงค์รวม และไม่มีความสัมพันธ์กับคุลบัญชีเดินสะพัด โดยสรุปของทฤษฎีนี้ การขาดดุลงบประมาณเพิ่มขึ้น มีผลให้การออกภาคเอกชนเพิ่มขึ้น แต่จะไม่กระทบต่อการลงทุนและคุลบัญชีเดินสะพัด

ทฤษฎีการบริโภคและปัจจัยที่กำหนดการบริโภค

ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)

Friedman (2545 อ้างถึงใน วันรักษ์) ได้เสนอทฤษฎีนี้ในปี ค.ศ. 1957 โดยมีสมมติฐานสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

สมมติฐานแรก รายได้ที่เกิดขึ้นจริงและการบริโภคที่เกิดขึ้นจริงในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ถาวร และส่วนที่เป็นการชั่วคราว

$$Y = Y_p + Y_t$$

$$C = C_p + C_t$$

โดยที่	Y	=	รายได้ที่เกิดขึ้นจริง (Actual Income)
	Y_p	=	รายได้ถาวร (Permanent Income)
	Y_t	=	รายได้ชั่วคราว (Transitory Income)
	C	=	การบริโภคที่เกิดขึ้นจริง (Actual Consumption)
	C_p	=	การบริโภคถาวร (Permanent Consumption)
	C_t	=	การบริโภคชั่วคราว (Transitory Consumption)

Friedman ได้ให้คำนิยามคำว่า รายได้ถาวร ไว้ว่า เป็นรายได้ประจำวันรวมทั้งรายได้ที่มาจากผลตอบแทนของทรัพย์สิน รายได้ส่วนนี้จึงสามารถนำไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภคโดยไม่กระทบถึงทรัพย์สินที่สะสมไว้ นั่นคือ

$$Y_p = r(PV)$$

โดยที่	r	=	อัตราผลตอบแทน
	PV	=	มูลค่าปัจจุบันของกระแสรายได้หรือความมั่งคั่ง ซึ่งเป็นรายได้เฉลี่ยที่จะได้รับเป็นระยะยาว

ส่วนรายได้ชั่วคราว หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้นโดยมิได้คาดหมาย หรือเกิดขึ้นเพียงชั่วคราว ตามคำอธิบายของ Friedman รายได้ชั่วคราวนี้ อาจมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้ ในกรณีที่รายได้ชั่วคราวเป็นบวก เช่น เกษตรกรขายที่ดินได้เงินมาก่อนใหญ่ในยุคที่มีการเก็งกำไรที่ดิน ในกรณีที่รายได้ชั่วคราวเป็นลบ เช่น เกษตรกรนำเงินเงินจากการขายที่ดินไปซื้อรถยนต์แล้วเกิดอุบัติเหตุบาดเจ็บสาหัส เสียค่ารักษาพยาบาลเป็นเงินก้อนใหญ่ เป็นต้น

การบริโภคถาวร หมายถึง การบริโภคที่ดำเนินในชีวิตประจำวัน ส่วนการบริโภคชั่วคราว หมายถึง การใช้จ่ายเฉพาะกิจเป็นการชั่วคราว อาจมีค่าเป็นบวกหรือลบได้เช่นกัน กรณีที่การบริโภคชั่วคราวมีค่าเป็นบวก เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าจัดงานเลี้ยง เป็นต้น กรณีที่การบริโภคชั่วคราวมีค่าเป็นลบ เช่น สิทธิการรักษาพยาบาลฟรี บุตรหลานได้รับทุนการศึกษา เป็นต้น

จากนิยามเกี่ยวกับรายได้และการบริโภคดังกล่าว เราอาจแบ่งบุคคลออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มผู้ที่มีรายได้ถาวรเท่ากับรายได้เฉลี่ยส่วนรวม ($Y_p = Y$) หรือรายได้ชั่วคราวเฉลี่ยเท่ากับ 0 ($Y_t = 0$)

กลุ่มผู้ที่มีรายได้ถาวรมากกว่ารายได้เฉลี่ยส่วนรวม ($Y_p > Y$) หรือรายได้ชั่วคราวเฉลี่ย น้อยกว่า 0 ($Y_t < 0$)

กลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยกว่ารายได้เฉลี่ยส่วนรวม ($Y_p < Y$) หรือรายได้ชั่วคราวเฉลี่ยมากกว่า 0 ($Y_t > 0$)

สมมติฐานประการที่สอง การบริโภคถาวรเป็นสัดส่วนคงที่ (k) เมื่อเทียบกับรายได้ถาวร หรือ อีกนัยหนึ่ง k คือ MPC_p และมีค่าคงที่ สมการการบริโภคถาวรเป็นดังนี้

$$C_p = kY_p$$

สมมติฐานประการที่สาม รายได้ชั่วคราว (Y_t) ไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ถาวร (Y_p) การบริโภคชั่วคราว (C_t) ไม่มีความสัมพันธ์กับการบริโภคถาวร (C_p) อีกทั้งไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ชั่วคราว (Y_t) นั่นคือ $MPC_t = 0$

จากสมมติฐานข้างต้น ได้ข้อสรุปว่าการบริโภคในระยะยาวก็คือ การบริโภคถาวรนั่นเอง ซึ่งเป็นสัดส่วนคงที่ (k) กับรายได้ถาวร สมการการบริโภคระยะยาวเป็นดังนี้ $C_{LR} = C_p + kY_p$ โดยใช้ตรรกะเชิงคณิตศาสตร์ จึงสรุปได้ว่า $APC = MPC = k$

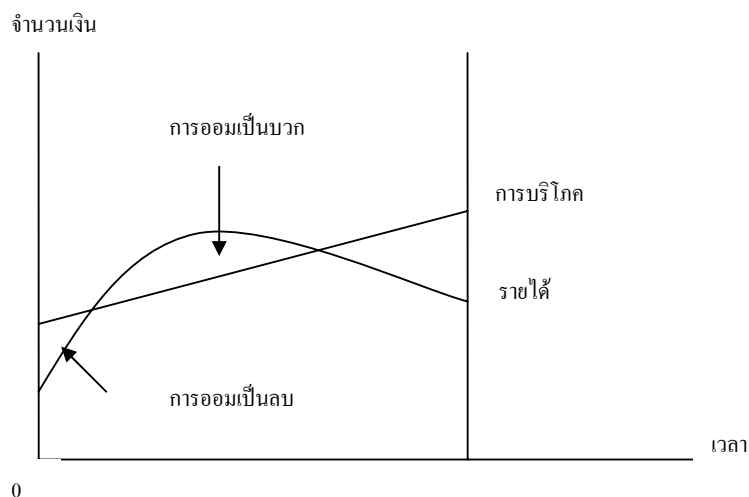
และในระยะยาว รายได้ส่วนที่แปรปรวนไปจากแนวโน้มระยะยาว เรียกว่า รายได้ชั่วคราว ในระยะยาวระบบเศรษฐกิจย่อมจะมีความผันผวน ผ่านทั้งช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรืองและช่วงที่เศรษฐกิจซบเซา ซึ่งเรียกว่า วัฏจักรธุรกิจ (Business Cycle) นั่นคือ $C_{SR} = C_a + bY$

ดังนั้น ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้ถาวร จึงอธิบายสมการการบริโภคได้ว่า ในระยะยาว $C_{LR} = bY$ โดย $APC = MPC$ และในระยะสั้น $C_{SR} = bY$ โดยที่ $APC > MPC$

ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานวัฏจักรชีพ (Life-Cycle Hypothesis)

Aldo and Modigliani (2545 อ้างถึงใน วันรักษ์) ได้พัฒนาแนวคิดการบริโภคตามสมมติฐานวัฏจักรชีพ และทดสอบกับข้อมูลสถิติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้ผลเป็นที่น่าพอใจ ทฤษฎีการบริโภคแบบวัฏจักรชีพมีสมมติฐานและการวิเคราะห์ที่สำคัญ 2 ประการ ดังนี้

สมมติฐานประการแรก กระแสรายได้ของช่วงชีวิตของผู้บริโภคแต่ละคนมีรูปแบบคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ช่วงต้นและช่วงปลายของชีวิตมีกระแสรายได้ต่ำกว่าช่วงกลาง นอกจากนี้ระดับการบริโภคของบุคคลก่อนข้างคงที่ หรือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ดังนั้น ในช่วงแรกและช่วงปลายของชีวิต การบริโภคจึงสูงกว่ารายได้ จึงมีการออมสุทธิเป็นลบ ส่วนช่วงกลางของชีวิตมีการออมเป็นบวก ดังปรากฏในภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 วัฏจักรชีพกระแสรายได้กับการบริโภค

ที่มา: วันรักษ์ (2545)

จากสมมติฐานข้างต้น นำมาใช้ในการพิจารณาแบบภาพตัดขวาง (Cross Section) โดยแบ่งผู้บริโภคเป็น 2 กลุ่มตามระดับรายได้และวัยดังนี้ กลุ่มที่อยู่ในวัยเยาว์และวัยสูงอายุเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ แต่มีแนวโน้มเชิงถัวเฉลี่ยในการบริโภค (C/Y หรือ APC) สูง กลุ่มที่อยู่ในวัยกลางเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงและมีแนวโน้มเชิงถัวเฉลี่ยในการบริโภคต่ำ

ใช้ตรรกะทางคณิตศาสตร์เพื่อพิจารณาข้อมูลแบบตัดขวางดังกล่าวข้างต้น APC คือ ค่าความชันของเส้นที่ลากจากจุด Origin ไปยังเส้นการบริโภค เมื่อ APC ของระดับรายได้ต่ำมีค่ามากกว่า APC ของระดับรายได้สูง หมายความว่า เส้นการบริโภคตัดกับแกนตั้งโดยจุดตัดมีค่ามากกว่า 0 นั่นคือ เป็นเส้นการบริโภคที่มี APC มากกว่า MPC และสมการการบริโภคมีรูปทั่วไป $C = C_a + bY$ ซึ่งก็คือสมการการบริโภคในระยะสั้นนั่นเอง

สมมติฐานประการที่สอง การบริโภค ณ เวลาในเวลานึงจะเป็นสัดส่วนกับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดช่วงอายุที่เหลือ หากมองเป็นรายบุคคล การบริโภคของผู้บริโภคแต่ละรายมีค่าเป็นสัดส่วนกับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ตลอดชีพ นั่นคือ

$$C_t^i = k^i (PV_t^i) ; 0 < k^i < 1$$

และเมื่อรวมฟังก์ชันการบริโภคของทุกคน จะได้ฟังก์ชันการบริโภคมวลรวมดังนี้

$$C_t = k(PV_t)$$

มูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดช่วงอายุที่เหลือ อาจแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ รายได้ที่เกิดจากแรงงาน (Y^L) และรายได้จากทรัพย์สิน (Y^A)

รายได้จากแรงงานยังอาจแบ่งออกเป็น 2 ส่วนย่อย ได้แก่ รายได้ที่เกิดจากแรงงานในปีปัจจุบัน (Y_0^L) ซึ่งทราบค่าที่แน่ชัด และมูลค่าปัจจุบันของรายได้จากแรงงานที่จะได้รับในอนาคต (Y_t^L) ซึ่งยังไม่ทราบค่าแน่ชัด แต่ก็สามารถประมาณการมูลค่าปัจจุบันของรายได้จากแรงงานในอนาคตตลอดระยะเวลา $n-1$ ปี และรายได้ปัจจุบันจากทรัพย์สินจะเท่ากับมูลค่าสุทธิของทรัพย์สินในปัจจุบัน (A_0)

ดังนั้น มูลค่าปัจจุบันของรายได้รวม จึงเท่ากับรายได้ที่เกิดจากแรงงานในปีปัจจุบัน (Y_0^L) บวกด้วยมูลค่าปัจจุบันของรายได้จากแรงงานที่จะได้รับในอนาคต (Y_t^L) และรายได้ปัจจุบันจากทรัพย์สิน (A_0) ทั้งนี้การประเมินรายได้จากแรงงานที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต โดยสมมติว่ารายได้เฉลี่ยที่คาดว่าจะได้รับในปีปัจจุบัน ก็คือ Y_0^c ซึ่งเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของรายได้จากแรงงานตลอดช่วงอายุที่เหลือหารด้วยจำนวนปีโดยเฉลี่ยของการมีชีวิตอยู่นับจากปีปัจจุบัน ($n-1$ ปี) ดังนั้น

$$PV_0 = Y_0^L + (n-1) Y_0^c + A_0$$

จากสมการจะเห็นว่ายังมีตัวแปรที่วัดค่าไม่ได้เหลืออีก 1 ตัว คือ Y_0^c ซึ่งเป็นค่าที่หายาก และเป็นปมสำคัญที่สุดของทฤษฎีนี้ Ando and Modigliani ได้พยายามตั้งสมมติฐานหลายแบบพร้อมทั้งทดสอบสมมติฐานเหล่านั้นกับข้อมูลสถิติที่มีอยู่ในที่สุดได้พบว่าข้อสมมติฐานที่ง่ายที่สุดคือ รายได้เฉลี่ยที่คาดว่าจะได้รับจากแรงงานจะเป็นสัดส่วนกับรายได้ปัจจุบันที่ได้จากการใช้แรงงาน นั่นคือ

$$Y_0^c = b Y_0^L \quad \text{โดยที่ } b > 0$$

ดังนั้นจะได้สมการการบริโภค คือ

$$C_t = k[1+b(n-1)] Y_t^L + kA_0$$

ทฤษฎีว่าด้วยการบริโภคตามสมมติฐานวัฏจักรชีพ เป็นตัวอย่างผลการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ที่ดีเยี่ยม เพราะแสดงถึงความพยายามในการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดกับการนำข้อมูลสถิติที่มีอยู่มาใช้ทดสอบ ทฤษฎีนี้มีข้อสรุปที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

- (1) จากการศึกษาข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross Section) พบว่า $APC > MPC$
- (2) ในระยะสั้น APC แปรผันผกผันกับรายได้
- (3) ในระยะยาว APC มีค่าคงที่

นอกจากทฤษฎีการบริโภคข้างต้น ยังมีแนวคิดของบุคคลอื่นๆ ที่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการบริโภค ได้แก่

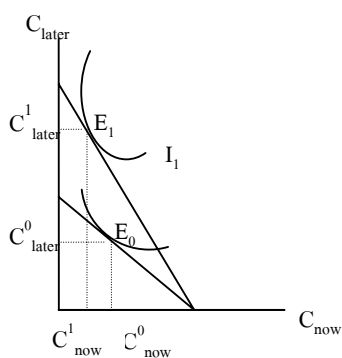
1. รายได้ที่ใช้จ่ายได้ คือ รายได้ที่ภาคครัวเรือนได้รับหักด้วยภาษีเงินได้ส่วนบุคคล รายได้ที่ใช้จ่ายเป็นระดับรายได้ที่ประชาชนสามารถนำไปใช้จ่ายในการบริโภคและเก็บออม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและอัตราภาษีเงินได้ส่วนบุคคลจะส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ใช้จ่ายได้ หากรัฐบาลเพิ่มอัตราภาษีเงินได้ส่วนบุคคล รายได้ที่ใช้จ่ายได้ก็จะลดลง การบริโภคและการออมก็จะลดลงตามไปด้วย ส่วนการลดอัตราภาษีก็จะมีผลกระทบในทางตรงข้าม

2. ความมั่งคั่ง ชลัยพร (2538: 186) ได้กล่าวไว้ว่า ความมั่งคั่งมักจะถูกรวมอยู่ในฟังก์ชันการบริโภครวมบ่อยครั้งว่าเป็นตัวกำหนดการบริโภค (เช่น กรณีสมมติฐานรายได้ถาวร และสมมติฐานวัฏจักรชีวิต) ส่วนประกอบของความมั่งคั่งที่สำคัญสองอย่าง ซึ่งผลที่มีต่อการบริโภคได้ถูกศึกษาเป็นอย่างดี คือ สินทรัพย์สภาพคล่อง (Liquid Assets) และทุนทรัพย์ที่เพิ่มพูน (Capital Gains)

2.1 สินทรัพย์สภาพคล่อง (Liquid Assets) สินทรัพย์สภาพคล่องเป็นตัวแปรที่เป็นตัวแทนความมั่งคั่ง ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์สภาพคล่องก็ง่ายแก่การที่ได้รับความยิ่งกว่าข้อมูลเกี่ยวกับความมั่งคั่ง โดยพบว่า สินทรัพย์สภาพคล่องมีอิทธิพลต่อการบริโภค และควรรวมอยู่ในฟังก์ชันการบริโภค

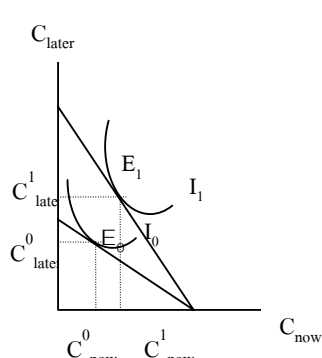
2.2 ทุนทรัพย์ที่เพิ่มพูน (Capital Gains) ได้มีการโต้เถียงกันว่า ทุนทรัพย์ที่เพิ่มพูน(หรือลดลง) ก่อให้เกิดผลต่อการบริโภครวมอย่างน่าจะเป็นไปได้ โดยการเพิ่มพูนมูลค่าสินทรัพย์สุทธิ (Net Worth) ของเอกชน ทุนทรัพย์ที่เพิ่มพูนจะนำไปสู่การบริโภคเพิ่มเติม และในขณะที่ทุนทรัพย์ที่ลดลง ก็จะลดการบริโภคลงด้วย

3. อัตราดอกเบี้ย นักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก สันนิษฐานว่า การบริโภคเป็นฟังก์ชันของอัตราดอกเบี้ย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขาเชื่อว่าการเพิ่มขึ้นในอัตราดอกเบี้ย ส่งเสริมการออมและกีดกันการบริโภค แต่นักเศรษฐศาสตร์ในช่วงหลังมีความไม่เชื่อทั้งในทางทฤษฎี และในกรณีการสังเกต และทดลองเพราะว่าการเพิ่มขึ้นในอัตราดอกเบี้ยอาจจะส่งเสริมการออม และเนื่องจากเหตุนี้ จึงกีดกันการบริโภค แต่อาจจะมีส่วนตรงข้ามได้ ถ้าเอกชนเก็บออมเพื่อที่จะให้มีเงินก้อนหนึ่งตอนเกษียณอายุหรือตรงเวลาใดเวลาหนึ่ง เขาจะพบว่าตรงอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า เขาสามารถเก็บออมรายได้ในปัจจุบันในจำนวนที่น้อยกว่าได้ และยังคงบรรลุเป้าหมายของเขา เนื่องจากโดยอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า การออมของเขาก็จะได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่าด้วย และดังนั้น การออมของเขาจึงเติบโตเร็ว ผลลัพธ์ก็คือ เขาสามารถจะใช้จ่ายใช้สอยในการบริโภคได้มากจากรายได้ในปัจจุบันของเขาในการปฏิบัติด้วยการสังเกตและทดลอง ปรากฏว่า ความเกี่ยวพันกันระหว่างการบริโภคและอัตราดอกเบี้ยยังไม่เป็นที่ชัดเจน การศึกษาเกือบทั้งหมดได้พบว่า การบริโภคก่อนข้างจะไม่ไวต่อการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ย แต่อย่างไรก็ตามมีหลักฐานที่เสนอแนะว่าอัตราดอกเบี้ยเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าที่บริโภคที่คงทน

ภาพที่ 2.6 การบริโภคในปัจจุบันลดลงใน

The Classic Fisher Diagram

ภาพที่ 2.7 การบริโภคในปัจจุบันเพิ่มขึ้น

The Classic Fisher Diagram

ที่มา: Dornbush, R and Fischer, S. (2004: 350 -351)

ตาม Fisher Diagram อธิบายไว้ว่าทำไมอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้น จึงทำให้การบริโภคในปัจจุบันเพิ่มขึ้นหรือลดลง จากภาพที่ 2.6 และภาพที่ 2.7 แสดงถึงทางเลือกในการบริโภคใน 2 ช่วงเวลา คือ การบริโภคในปัจจุบัน และการบริโภคในอนาคต เส้น AB แสดงถึงเส้นงบประมาณ $C_{later} = (1+r^0)(Y_{now} - C_{now})$ โดยมีอัตราดอกเบี้ยเท่ากับ r^0 และเส้น BC เป็นเส้นงบประมาณ $C_{later} = (1+r^1)(Y_{now} - C_{now})$ โดยมีอัตราดอกเบี้ยเท่ากับ r^1 ซึ่ง $r^1 > r^0$ นั่นคือผู้บริโภคจะได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้นจากการออมในปัจจุบัน แทนที่จะเลือกบริโภค

จากภาพที่ 2.6 และภาพที่ 2.7 แสดงถึงความพอใจเท่ากันระหว่างทางเลือกบริโภคในปัจจุบันและอนาคต จุดที่เส้นงบประมาณสัมผัสกับเส้นความพอใจเท่ากัน (จุด E_0) กำหนดปริมาณการบริโภคในปัจจุบันและในอนาคต อัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลทำให้ดุลยภาพในการบริโภคเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเกิดจากผล 2 ประการ ได้แก่ ผลแห่งการทดแทน (Substitution Effect) และผลแห่งรายได้ (Income Effect) กล่าวคือ ผลแห่งการทดแทน หมายถึง เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น การบริโภคในอนาคตจะทำให้ผลดีว่าการเลือกบริโภคในปัจจุบัน ผู้บริโภคจึงเลือกบริโภคในปัจจุบันลดลง ในขณะที่ผลแห่งรายได้ หมายถึง เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น รายได้ถาวรของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น การบริโภคในปัจจุบันจึงเพิ่มขึ้น

4. การคาดการณ์ของผู้บริโภค สิ่งที่ผู้บริโภคคาดการณ์และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมีหลายอย่าง อาทิ รายได้ในอนาคต ราคาสินค้า ปริมาณสินค้า ฯลฯ การคาดการณ์ของผู้บริโภคเกี่ยวกับรายได้ในอนาคตมีผลต่อการบริโภคและการออมในปัจจุบัน หากผู้บริโภคคาดว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคต เขาอาจจะลดการออมและเพิ่มการบริโภคในปัจจุบัน ส่วนการคาดการณ์ในทางตรงข้าม จะทำให้เขาตัดสินใจเพิ่มการออมและลดการบริโภคในปัจจุบัน

การคาดการณ์เกี่ยวกับราคาสินค้ามีผลต่อการบริโภคและการออมในปัจจุบัน เช่น หากผู้บริโภคคาดว่าในอนาคตอันใกล้ ราคาสินค้าจะสูงขึ้น ผู้บริโภคจะพากันซื้อสินค้ามากกว่าปกติ ทั้งนี้เป็นพฤติกรรมของผู้บริโภคโดยทั่วไปที่ไม่อยากซื้อของแพง ในกรณีตรงข้าม ถ้ามีการคาดคะเนว่าราคาสินค้าจะลดลง ผู้บริโภคมักจะยับยั้งการบริโภคไว้ก่อนและเลื่อนการซื้อสินค้านั้นออกไป ผลจะทำให้การบริโภคสินค้าลดลง

การคาดการณ์เกี่ยวกับราคาสินค้าอาจสรุปได้ว่า ในช่วงที่ราคาสินค้ามีแนวโน้มสูงขึ้น ผู้บริโภคมักจะคาดการณ์ว่าราคาสินค้าจะสูงขึ้นต่อไป การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะมีมาก การออม

จะมีน้อย ส่วนในช่วงที่ราคาสินค้ามีแนวโน้มลดลง ผู้บริโภคมักจะคิดว่าราคาสินค้าจะลดลงเรื่อย ๆ การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะมีน้อย การออมจะมีมาก

5. ค่านิยมทางสังคม เป็นคุณค่าที่สังคมได้กำหนดไว้ว่าเป็นสิ่งที่น่าประพฤติปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม หากค่านิยมทางสังคมให้ความสำคัญยิ่งต่อวัตถุ จะทำให้ผู้บริโภคบางกลุ่มมุ่งการใช้จ่ายในสินค้าและบริการที่ฟุ่มเฟือยและมีราคาสูง ทำให้สังคมนั้นมีการบริโภคอยู่ในระดับสูงและการออมต่ำ ส่วนสังคมที่ยึดค่านิยมการประหยัด สังคมนั้นจะมีการบริโภคและการออมอยู่ในระดับที่เหมาะสมและมีผลดีทางเศรษฐกิจในระยะยาว

6. อัตราเพิ่มของประชากรและโครงสร้างอายุของประชากร ถ้าอัตราเพิ่มของประชากรอยู่ในระดับสูง รายจ่ายเพื่อการบริโภคจะเพิ่มในอัตราสูง ส่วนกรณีตรงข้าม รายจ่ายเพื่อการบริโภคจะเพิ่มในอัตราต่ำ นอกจากนี้ โครงสร้างอายุของประชากรก็มีอิทธิพลต่อรายจ่ายเพื่อการบริโภคและการออม โดยทั่วไปหากจำนวนประชากรวัยทำงานเทียบกับประชากรทั้งหมดมีสัดส่วนต่ำ การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะมีมาก เพราะประชากรไม่อยู่ในวัยทำงานแม้จะไม่มีรายได้แต่ก็ต้องมีการบริโภคส่วนในกรณีตรงกันข้าม การบริโภคจะน้อยและสามารถออมได้มาก

โดยสรุปตามทฤษฎีของ Keynesian ระบบเศรษฐกิจไม่อยู่ในภาวะที่มีการจ้างงานเต็มที่ การใช้นโยบายการคลัง โดยการเพิ่มค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาล จะทำให้เส้นอุปสงค์มวลรวมเคลื่อนย้ายไปทางขวา รายได้ประชาชาติจึงเพิ่มสูงขึ้น แต่ ณ ระดับราคาคงเดิม จะเกิดอุปสงค์ส่วนเกิน ดังนั้นจึงเป็นแรงผลักดันให้ระดับราคาเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งในที่นี้ หากรายได้ที่เพิ่มขึ้น เท่ากับระดับราคาที่เพิ่มขึ้น การบริโภคที่แท้จริงก็จะไม่เปลี่ยนแปลง หรือกล่าวได้ว่า ไม่เกิดภาพลวงตาทางการเงินในทางตรงกันข้าม หากรายได้ที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง แต่การบริโภคที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไป แสดงว่าเกิดภาพลวงตาทางการเงิน

ในตลาดแรงงาน เมื่อระดับราคาเพิ่มสูงขึ้น และแรงงานไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับระดับราคาที่เพิ่มขึ้น ผู้ผลิตจึงมองเห็นโอกาสในการทำกำไร จึงได้ว่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น เส้นอุปสงค์ต่อแรงงานเพิ่มขึ้น โดยเส้นอุปทานของแรงงานยังอยู่ที่เดิม จึงส่งผลทำให้ระดับการจ้างงานเพิ่มสูงขึ้น อัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินสูงขึ้นก็สูงขึ้นเช่นกัน แต่หากแรงงานรับรู้ได้ถึง การเปลี่ยนแปลงของระดับราคา แรงงานก็จะเรียกร้องค่าจ้างเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น อัตราค่าจ้างก็จะเพิ่มขึ้น แต่ระดับการจ้างงานลดลง

ในขณะเดียวกัน สำหรับตลาดเงิน รายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้น อันเนื่องจากการใช้จ่ายของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้นนั้น ทำให้ความต้องการถือเงินเพิ่มขึ้น อุปสงค์ต่อเงินตราเพิ่มสูงขึ้น และจากการที่ระดับราคาเพิ่มสูงขึ้น อุปทานเงินตราที่แท้จริงจึงเพิ่มขึ้น ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ต้นทุนเงินทุนของภาคเอกชนสูงขึ้น ส่งผลการลงทุนของภาคเอกชนจึงลดลง หรือเกิด Crowding Out Effect ชดเชยกับรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายของภาครัฐบาล ในทางตรงกันข้าม หากการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยการใช้จ่ายของรัฐบาล เป็นการสร้างบรรยากาศในการลงทุนให้กับภาคเอกชน ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนในการลงทุนเพิ่มขึ้น การลงทุนของภาคเอกชนจึงเพิ่มขึ้น หรือเกิด Crowding In Effect ระบบเศรษฐกิจก็จะขยายตัว

ส่วนแนวคิดของ Ricardian กล่าวไว้ว่า การที่รัฐบาลเพิ่มค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน หรือดำเนินนโยบายขาดดุลในปัจจุบัน รัฐบาลจะต้องมีการชดเชยการขาดดุลด้วยการเก็บภาษีที่เพิ่มขึ้นในอนาคต เนื่องจากข้อสมมติเรื่องข้อจำกัดงบประมาณของภาครัฐ ดังนั้น แม้ค่าใช้จ่ายของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้น จะทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น การบริโภคในปัจจุบันจะไม่เพิ่มขึ้นมากนัก แต่จะออมเงินไว้จำนวนหนึ่ง ดังนั้น เงินออมของภาครัฐที่ลดลง อันเนื่องมาจากการใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของรัฐบาล จะถูกชดเชยด้วยการออมของภาคเอกชนที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยจะไม่เปลี่ยนแปลง ไม่กระทบต่อการลงทุนและดุลบัญชีเดินสะพัด

ในส่วนของปัจจัยที่กำหนดการบริโภคนั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่าง อาทิ รายได้ที่ใช้จ่ายได้ ความมั่งคั่ง อัตราดอกเบี้ย การคาดการณ์ของผู้บริโภค เป็นต้น